

Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2004/1

Hans Langenberg

De economie is in het eerste kwartaal van 2004 iets verder uit het dal omhooggekomen. Voor het derde achtereenvolgende kwartaal is het volume van het bruto binnenlands product gegroeid. De kerncijfers over de arbeidsmarkt geven tegenstrijdige signalen. Enerzijds is het aantal openstaande vacatures voor het tweede achtereenvolgende kwartaal toegenomen en is de stijging van het aantal WW-uitkeringen vertraagd. Anderzijds heeft de daling van het aantal banen onverminderd doorgezet en is de werkloosheid verder gestegen.

1. Werkgelegenheid

Het aantal banen van werknemers is in het eerste kwartaal van 2004 verder gedaald. In totaal waren er 107 duizend banen minder dan in het eerste kwartaal van 2003. In het bedrijfsleven bedroeg de daling in de overeenkomstige periode 153 duizend. In de niet-commerciële dienstverlening is het aantal banen met 46 duizend gestegen. De toename van de werkgelegenheid in de niet-commerciële dienstverlening lijkt hiermee af te vlakken.

Omgerekend naar arbeidsjaren bedroeg de daling van de totale werkgelegenheid 103 duizend. In voorgaande kwartalen pakte de daling in arbeidsjaren stevast hoger uit dan die in banen. Dat dit nu niet het geval is wordt veroorzaakt door de afvlakkende werkgelegenheids-groei in de niet-commerciële dienstverlening: de werkgelegenheids-groei in deze sector de laatste jaren kent, is veel groter in aantallen

banen dan in arbeidsjaren. Het totale arbeidsvolume was in het eerste kwartaal 1,8 procent lager dan een jaar eerder.

2. Vacatures

Aan het eind van het eerste kwartaal van 2004 lag het aantal openstaande vacatures op vrijwel hetzelfde niveau als een jaar eerder. Dit is het resultaat van een afname gedurende een groot deel van 2003, gevolgd door een toename in de periode hierna. Volgens seizoengecorrigeerde cijfers is het aantal vacatures in het eerste kwartaal van 2004 met 13 duizend gestegen. Het is het tweede achtereenvolgende kwartaal dat het aantal vacatures stijgt. Wat de vacatures betreft, lijkt zich een kentering te hebben voorgedaan. Het aantal vacatures daalde van begin 2001 tot en met het derde kwartaal van 2003. Het aantal openstaande vacatures aan het eind van het eerste kwartaal van 2004 bedroeg 121 duizend (*niet* gecorrigeerd voor seizoeneffecten).

In het eerste kwartaal ontstonden er 178 duizend vacatures, vrijwel evenveel als een jaar eerder. Er werden 151 duizend vacatures vervuld. Hier was nog wel sprake van een daling: in het eerste kwartaal van 2003 werden nog 174 vacatures vervuld. Deze ontwikkeling stemt overeen met de verdere daling van het aantal banen.

De spanning op de arbeidsmarkt was in het eerste kwartaal van 2004 vergelijkbaar met die van een jaar eerder. In

Staat 1
Kerncijfers arbeidsmarkt

	2004		2002			2003				2004		
	1e kw	2e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw
	<i>stand</i>											
	<i>verandering t.o.v. een jaar eerder</i>											
	x 1 000											
Banen van werknemers	7 368*	96*	69*	47*	42*	22*	-8*	-38*	-75*	-107*		
Arbeidsvolume van werknemers	5 613*	53*	11*	-26*	-46*	-43*	-32*	-63*	-85*	-103*		
Openstaande vacatures ¹⁾	121	-38	-56	-56	-43	-54	-37	-34	-27	-2		
Ontstane vacatures	178	-57	-73	-49	-32	-36	-25	-19	-10	1		
Vervulde vacatures	151	-59	-54	-49	-44	-25	-43	-22	-17	-23		
Potentiele beroepsbevolking	10 946*	71*	70*	68*	65*	61*	55*	49*	45*	41*		40*
w.v. beroepsbevolking	7 536*	93*	131*	111*	119*	130*	112*	47*	44*	76*		44*
w.v. werkzaam	7 036*	88*	74*	45*	44*	40*	4*	-34*	-55*	-52*		-45*
werkloos	500*	5*	57*	65*	75*	89*	107*	81*	99*	128*		90*
WW-uitkeringen ¹⁾	311	-9	8	20	38	58	68	79	83	74		
Instroom WW ²⁾		10	22	21	24	28	20	23	18			
Uitstroom WW ²⁾		-3	9	11	7	9	10	12	14			
Bijstandsuitkeringen van thuiswonenden onder de 65 jaar ¹⁾	339	-10	-8	-6	-2	4	9	13	15	14		
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ¹⁾³⁾	972	20	15	15	12	7	1	-4	-11	-20		
Instroom arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	20	-3	-6	-1	-2	-3	-5	-6	-6	-5		
Uitstroom arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	24	1	-1	-3	1	1	1	0	0	0		
	<i>Na verwijdering van seizoeninvloeden</i>											
	<i>stand</i>											
	<i>verandering t.o.v. een kwartaal eerder</i>											
Openstaande vacatures ¹⁾	111*	-4	-21	-14	-6	-12	-1	-22	6	13*		
Werkloze beroepsbevolking	483*	8*	23*	34*	10*	23*	40*	7*	29*	52*		2*
WW-uitkeringen	299*	6	13	7	12	24	26	20	15	11*		

¹⁾ Aan het eind van het kwartaal.

²⁾ De stroomcijfers met betrekking tot de WW zijn voor het eerste kwartaal van 2004 nog niet bekend. In het vierde kwartaal van 2003 bedroeg de instroom in de WW 98 duizend en de uitstroom 78 duizend.

³⁾ De arbeidsongeschiktheidsregelingen omvatten WAO, WAZ en WAJONG.

beide perioden stonden op de duizend banen 18 vacatures open.

3. Werkloosheid

In het eerste kwartaal van 2004 waren gemiddeld 500 duizend personen werkloos. Dit zijn er 128 duizend meer dan een jaar eerder. Ten opzichte van het vierde kwartaal van 2003 is het aantal werklozen met 52 duizend toegenomen (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Het stijgingstempo lag in het eerste kwartaal hoger dan in de twee voorafgaande kwartalen. Uit cijfers over het tweede kwartaal van 2004 blijkt dat het stijgingstempo nadien is gedaald.

Zowel in het vierde kwartaal van 2003 als in het eerste kwartaal van 2004 is het aantal werklozen dus gestegen, terwijl het aantal vacatures eveneens omhoog ging. Een verklaring voor deze schijnbare tegenstrijdigheid is dat er een vertraging zit tussen het openstellen van een vacature en het aannemen van personeel. Bovendien is er, wegens de voortdurende uitbreiding van de beroepsbevolking, een zekere toename van de werkgelegenheid nodig om de werkloosheid niet verder te laten toenemen.

In het eerste kwartaal van 2004 was volgens de niet voor seizoeninvloeden gecorrigeerde uitkomsten 6,6 procent van de beroepsbevolking werkloos.

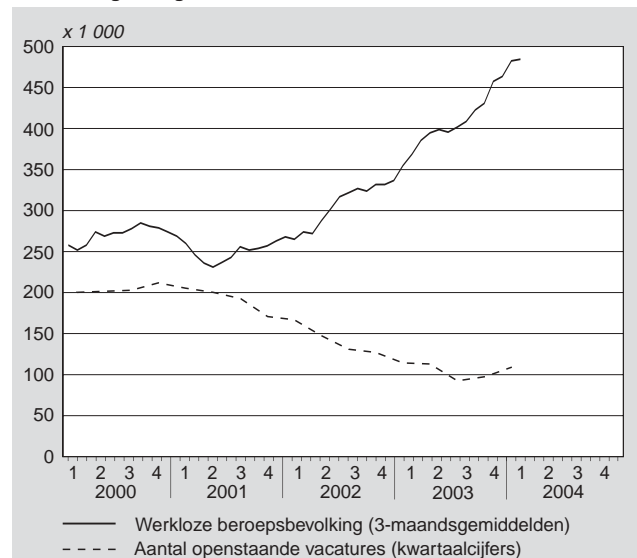
Aan het eind van het eerste kwartaal van 2004 werden er 311 duizend WW-uitkeringen verstrekt. Dit zijn er 74 duizend meer dan een jaar eerder. Gecorrigeerd voor seizoeninvloeden is het aantal WW-uitkeringen met 11 duizend gestegen ten opzichte van het voorafgaande kwartaal. De groei van het aantal WW-uitkeringen zwakt al enkele kwartalen af.

Het aantal bijstandsuitkeringen van thuiswonenden onder de 65 jaar is in een jaar tijd toegenomen met 14 duizend. Deze jaarmutatatie is vergelijkbaar met die in voorafgaande kwartalen.

4. Ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid

Het ziekteverzuim bij particuliere bedrijven is in het eerste kwartaal van 2004 uitgekomen op 5,1 procent. Een jaar eerder lag het ziekteverzuim op 5,3 procent. Het ziekteverzuim is al langer dan een jaar aan het afnemen. De daling

1. Werkloze beroepsbevolking en aantal openstaande vacatures, seizoen gecorrigeerd

wordt veroorzaakt door de invoering van de wet Verbetering Poortwachter, collectieve inspanningen om arbeidsomstandigheden te verbeteren en de aanhoudend matige conjunctuur.

Aan het eind van het eerste kwartaal werden er 972 duizend arbeidsongeschiktheidsuitkeringen verstrekt. Dit zijn er 20 duizend minder dan een jaar eerder. Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen daalt vanaf begin 2003.

5. Lonen en prijzen

De afvlakking van de loonstijging zet nog altijd door. De cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen lagen in het eerste kwartaal van 2004 1,8 procent boven die in het eerste kwartaal van 2003. De overeenkomstige cao-loonstijging in het tweede kwartaal van 2004 is uitgekomen op 1,6 procent.

In navolging van de cao-lonen is ook de contractuele loonkostenstijging aan het afvlakken, zij het in een wat trager tempo dan de cao-lonen zelf. Dit komt door een sterke stijging van het werkgeversdeel van de premies voor pensioen en werkloosheid. De stijging van de contractuele loonkosten ligt al meer dan twee jaar boven de stijging van

Staat 2 Kerncijfers arbeidsmarkt (vervolg)

	2002				2003				2004	
	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw
	%									
Volumemutatatie van het BBP ten opzichte van het voorafgaande kwartaal	0,2*	0,3*	0,3*	-0,3*	-0,5*	-0,8*	0,2*	0,6*	0,7*	
Ontwikkeling cao-lonen per maand ¹⁾	4,3	3,7	3,4	3,4	3,3	3,0	2,6	2,4	1,8*	1,6*
Ontwikkeling contractuele loonkosten per maand	4,9	4,2	4,0	4,0	3,9	3,5	3,3	3,0	2,9*	2,8*
Ontwikkeling consumentenprijzen	3,8	3,3	3,3	2,9	2,4	2,0	2,0	1,9	1,2	
Vacaturegraad ²⁾	25	23	16	17	18	18	12	14	18	
Werkloosheid	3,9*	3,9*	4,3*	4,2*	5,0*	5,3*	5,3*	5,5*	6,6*	6,4*
Werkloosheid, na verwijdering van seizoeninvloeden	3,6*	3,9*	4,3*	4,4*	4,7*	5,3*	5,4*	5,7*	6,4*	6,4*
Ziekteverzuim bij particuliere bedrijven	5,9	5,4	5,0	5,5	5,3	4,7	4,1	4,9	5,1	

¹⁾ Inclusief bijzondere beloningen.

²⁾ Aantal openstaande vacatures op de duizend banen.

de cao-lonen. In het eerste kwartaal van 2004 lagen de contractuele loonkosten per maand 2,9 procent boven die in het eerste kwartaal van 2003.

De inflatie is versneld afgenomen. De consumentenprijzen lagen in het eerste kwartaal van 2004 1,2 procent boven die in het eerste kwartaal van 2003. Een kwartaal eerder bedroeg de overeenkomstige prijsstijging nog 1,9 procent.

6. Conjunctuur

Na een diep dal in 2003 is de Nederlandse economie inmiddels voor het derde achtereenvolgende kwartaal gegroeid. Het volume van het bruto binnenlands product (BBP) lag in het eerste kwartaal van 2004 0,7 procent hoger dan in het kwartaal ervoor (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Voor het tweede achtereenvolgende kwartaal bedroeg de groei meer dan 0,5 procent. Bij een aanhoudende groei van meer dan 0,5 procent, mag binnen enkele kwartalen een daling van de werkloosheid worden verwacht.

De groei in het eerste kwartaal komt op conto van de investeringen in vaste activa en de uitvoer van goederen en diensten. Ten opzichte van een jaar eerder stegen deze met respectievelijk 4,3 en 2,3 procent. De groei van de consumptie blijft vooralsnog achter. Het totaal aan consumptieve bestedingen lag op vrijwel hetzelfde niveau als een jaar eerder.

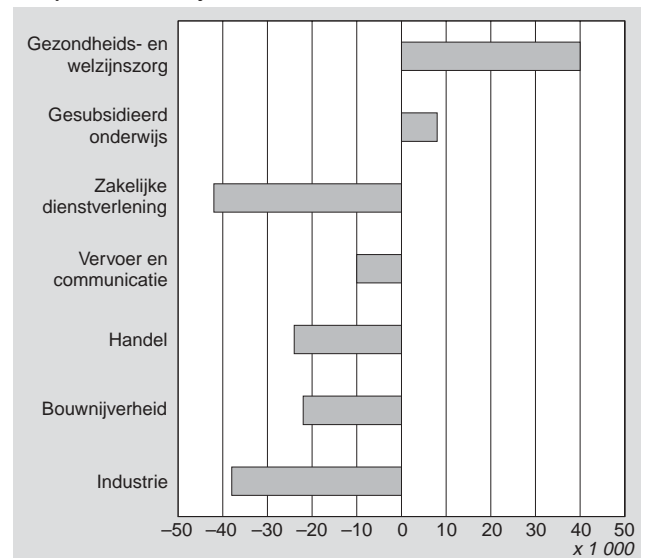
7. Verschillen tussen bedrijfstakken

Het banenverlies in het bedrijfsleven was in het eerste kwartaal van 2004 het grootst in de zakelijke dienstverlening en in de industrie. Ten opzichte van een jaar eerder nam het aantal banen in deze bedrijfstakken af met respectievelijk 42 en 38 duizend. Sterke dalingen kenden tevens de handel (24 duizend) en de bouwnijverheid (22 duizend). In al deze bedrijfstakken is het banenverlies de laatste kwartalen opgelopen. Relatief gezien was de afname van de werkgelegenheid het grootst in de bouwnijverheid (5,3 procent), de industrie (3,8 procent) en de zakelijke dienstverlening (3,5 procent).

In de gehele niet-commerciële dienstverlening is sprake van een afvlakkende banengroei. In de zorg en in het gesubsidieerd onderwijs lag het aantal banen in het eerste kwartaal van 2004 respectievelijk 40 en 8 duizend boven dat van een jaar eerder. Een kwartaal eerder bedroeg de overeenkomstige toename 52 versus 10 duizend.

Het aantal openstaande vacatures lag in het eerste kwartaal van 2004 bij een aantal bedrijfstakken hoger dan een jaar eerder. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de financiële instellingen en de zakelijke dienstverlening. In veel bedrijfstakken is het aantal vacatures ten opzichte van een jaar eerder echter nog gedaald. Forse dalingen kenden met name de handel en de gezondheids- en welzijnszorg. Een sterke stijging van het aantal ontstane vacatures werd in de horeca waargenomen. In het eerste kwartaal van 2004 ontstonden hier 15 duizend vacatures; een jaar eerder ontstonden er in de horeca maar 10 duizend vacatures.

2. Mutatie aantal banen van werknemers: eerste kwartaal 2004 ten opzichte van een jaar eerder

8. Verschillen tussen demografische groepen

In het eerste kwartaal van 2004 was er voor het eerst sinds jaren een terugloop in het aantal banen dat door vrouwen wordt bezet. Ten opzichte van een jaar eerder bedroeg de daling 17 duizend. De daling is een gevolg van het feit dat het banenverlies in het bedrijfsleven nu ook voor vrouwen sterker is dan de banengroei in de niet-commerciële dienstverlening. Ten opzichte van een jaar eerder werden er in het bedrijfsleven 60 duizend banen minder door vrouwen bezet en in de niet-commerciële dienstverlening 43 duizend meer. Dit betekent een oplopend banenverlies bij particuliere bedrijven en een afvlakkende banengroei in de niet-commerciële dienstverlening.

Voor mannen waren er in het eerste kwartaal 94 duizend banen minder in het bedrijfsleven en 3 duizend meer in de niet-commerciële dienstverlening.

Het aantal werkloze mannen nam in een jaar tijd toe met 64 duizend, het aantal werkloze vrouwen met 65 duizend. Tot dusverre was het stijgingstempo van de werkloosheid groter voor mannen, maar daar is in het eerste kwartaal een einde aan gekomen.

Van de vrouwelijke beroepsbevolking was in het eerste kwartaal 7,5 procent werkloos, van de mannelijke 6,0 procent.

In het eerste kwartaal van 2004 vlakke de groei van het aantal werklozen van middelbare leeftijd (25–44 jaar) iets af, maar er was wel een versnelde toename van zowel het aantal werkloze jongeren (15–24 jaar) als het aantal werkloze ouderen (45–64 jaar). Doordat de meerderheid van de beroepsbevolking uit mensen van middelbare leeftijd bestaat, was de stijging van het aantal werkloze 25–44-jarigen in absolute zin wel het hoogst. In een jaar groeide het aantal werklozen met 34 duizend jongeren, 55 duizend mensen van middelbare leeftijd en 40 duizend ouderen. De werkloosheid bedroeg 13,8 procent onder jongeren, 6,1 procent onder personen van middelbare leeftijd en 5,0 procent onder ouderen. Een jaar eerder was 9,9 procent van de jongere, 4,8 procent van de middelbare en 3,5 procent van de oudere beroepsbevolking werkloos.